

Romantisches Leuchten

Der Oybin und die Maler der Romantik

Romantická záře

Oybin a malíři romantismu

Evropská unie. Evropský fond pro regionální rozvoj.
Evropská unie. Evropský fond pro regionální rozvoj.

Ahoj sousede. Hallo Nachbar.
Interreg VA / 2014 – 2020

EUROREGION
neisse-nisa-nysa

Titelbild:

Unbekannter Künstler (Adolf Thomas zugeschrieben)

Kirchenruine auf dem Oybin, um 1886

Grafit, Pinsel in Wasserfarben

Privatbesitz, Foto: Jürgen Matschie (Ausschnitt)

Der Reiz dieses Blattes liegt in seinem unvollendeten, aber keineswegs unfertigen Zustand. Der Zeichner lässt ein Mauerstück der Klosterruine Oybin aus der Bildebene hervortreten. Er erprobt das Zusammenspiel des braunen Mauerwerks, der grünen Pflänzchen und des blauen Himmels an der scheinbar plastischen Ruine, die sich zu den Bildrändern hin bis auf die Bleistiftvorzeichnung auflöst.

titulní obraz:

neznámý malíř (připisováno Adolfu Thomasovi)

Zřícenina kostela na Oybině, kolem roku 1886

akvarel (kombinovaná technika)

soukromé vlastnictví, foto: Jürgen Matschie (výřez)

Půvab tohoto listu spočívá v jeho sice nedokončeném, ale v žádném případě ne nehotovém stavu.

Umělec nechává z obrazové roviny vystupovat část hradeb zříceniny kláštera Oybin. Zkouší souhru hnědého zdiva, drobných zelených rostlin a modré oblohy na zdánlivě plastické zřícenině, která se

Pěnčín

Gemeinde Oybin

Kurort Oybin und
Luftkurort Lückendorf

Burg & Kloster
Oybin

© 2022 | Gemeinde Oybin - Fremdenverkehrsbetrieb -
Burg & Kloster, Hauptstraße 15, 02797 Kurort Oybin
Konzept & Design: Dr. phil. Anke Fröhlich-Schauseil,
Dresden, Beyer, Müller - TI Oybin

Fotos: Frank Richter, Dresden

Gemälde/Zeichnungen: siehe Beschreibungen

Übersetzung: Romana Cermanová, Hrádek nad Nisou

Romantisches Leuchten

Der Oybin als Motiv der Maler der Romantik

Der Berg Oybin mit Burg- und Klosterruine wurde schon seit dem frühen 18. Jahrhundert dargestellt. Doch erst in der Malerei der Romantik seit Beginn des 19. Jahrhunderts wurde er zu einem zentralen Bildmotiv gewählt. Der Gipfel, von dessen Höhe aus der Wanderer das Land überblicken kann, die Burgruine, die die Vorliebe der Zeit für das Mittelalter ansprach, und die Klosterruine als Verweis auf einen unerschütterten christlichen Glauben zogen zahlreiche Künstler an. Allen voran schuf Caspar David Friedrich als ein Hauptvertreter der romantischen Kunst wesentliche, zukunftsweisende Darstellungen des Oybins. Seine Werke sind in öffentlichen Sammlungen in ganz Deutschland und darüber hinaus ausgestellt.

Vor, neben und nach diesem Meister griffen zahlreiche weitere Künstler das Motiv auf und setzten den Oybin unter dem Einfluss der romantischen Naturanschauung eindrucksvoll in Szene. Ihre Werke bestimmen die Wahrnehmung von Felsen, Burg- und Klosterruine bis heute.

Ist Romantik romantisch?

Mit dem Begriff Romantik wird eine Epoche bezeichnet und zugleich eine bestimmte Geisteshaltung. Die Romantik erstreckte sich nicht allein auf die bildende Kunst, sondern betraf auch Literatur und Musik. Sie setzte auch nicht auf allen Gebieten und in allen europäischen Ländern zugleich ein. Die romantische Landschaftsmalerei begann in Sachsen um 1800. Hauptwerke der Frühromantik entstanden in den ersten Jahrzehnten des 19. Jahrhunderts, doch wirkten romantisches Naturgefühl, romantische Weltsicht

im gesamten 19. Jahrhundert bis zur sogenannten Spätromantik am Ende des 19. Jahrhunderts weiter.

Das Wort Romantik ist von »Roman« abgeleitet. Damit wurde ausgedrückt, dass es nun – nach der maßvoll harmonischen Kunst des Klassizismus – um eine gleichsam romanhafte, im Ausdruck gesteigerte Darstellungsweise ging. Dadurch sprach sie die Gefühle an und rührte die Psyche der Leser bzw. Bildbetrachter an. Wie zuvor an der Antike, so orientierte man sich nun ein einem idealisierten Mittelalter.

Diese Wortbedeutung unterscheidet sich vom alltäglichen Sprachgebrauch, wenn die Worte »romantisch« oder »Romantik« im sentimentalischen Sinne verwendet werden.

Die Landschaftsmalerei hatte wirkungsvolle Mittel der Romantisierung, der romantischen Ausdruckssteigerung: mit Sonnenauf- und Untergängen, leicht veränderten und dadurch in der Wirkung gesteigerten Proportionen, stimmungshaften Nebel- oder Nachtdarstellungen, der Schilderung einsamer Wanderer zwischen Felsen oder gotischen Ruinen. Auf dem Oybin mit den aus dem Mittelalter stammenden Ruinen inmitten einer dicht bewaldeten Hügellandschaft wurde das romantische Potential der Natur offensichtlich und die romantische Wahrnehmungsweise direkt angesprochen.

Romantická záře

Oybin a malíři romantismu

Hora Oybin se zříceninou hradu a kláštera je zobrazována již od počátku 18. století. Jako ústřední obrazový motiv byla však hora volena až v malířství období romantismu, od počátku 19. století. Zřícenina hradu, která se nachází na vrcholu, z jehož výšky se turista může rozhlédnout po krajině, probouzí zájem o dobu středověku, stejně jako zřícenina kláštera, důkaz neochvějné křesťanské víry. Obě stavby vždy přitahovaly zájem mnohých umělců.

Především pak Caspar David Friedrich, jako hlavní představitel romantického umění, vytvořil bytostně do budoucnosti odkazující zpodobnění Oybina. Jeho díla jsou vystavena ve veřejných sbírkách nejen v Německu.

Spolu s tímto mistrem se tohoto motivu ujala řada dalších umělců. Jejich díla dodnes ovlivňují vnímání skal i zříceniny hradu a kláštera samotné.

Je romantismus romantický?

Výrazem romantismus se označuje epocha a zároveň určitý myšlenkový postoj. Romantismus se netýkal pouze výtvarného umění, ale zasáhl také literaturu a hudbu. Jeho počátek nenastal ve všech oblastech a ve všech evropských zemích současně. Romantická krajinomalba vznikla v Sasku kolem roku 1800. Hlavní díla raného romantismu byla vytvořena v prvních desetiletích 19. století, ale romantické cítění přírody a romantický pohled na svět působily po celé 19. století až do tzv. pozdního romantismu na konci 19. století.

Slovo romantismus je odvozeno od slova »román«. To vyjadřovalo skutečnost, že po mírně harmonickém umění klasicismu, se nyní jednalo o jakýsi novelistický způsob zobrazení, vystupňovaný ve výrazu. Působil na emoce a zasáhl psychiku čtenáře nebo diváka. Stejně jako se dříve umělci obraceli k antice, umělci romantismu hledají své motivy a inspiraci ve středověku.

Proto je nutné rozlišovat slovo romantický, tedy vytvořený v období romantismu, a slova "romantický" nebo "romantika" používané v běžné řeči v sentimentálním smyslu.

Krajinomalba měla účinné prostředky pro romantizaci a zvyšování romantického výrazu díla: východy a západy slunce, mírně pozměněné proporce, které umocňovaly působivost díla, efektní, emocionální zobrazení mlhy nebo noci, osamělých poutníků mezi skalami nebo gotickými zříceninami. Na Oybině se středověkými zříceninami, uprostřed hustě zalesněné kopcovité krajiny, silně působil romantický potenciál přírody, který doslova vybízel k romantickému způsobu uměleckého vnímání.

Johann Carl Baehr (1801–1869), Bildnis des Malers Caspar David Friedrich 1836, Öl auf Leinwand, Staatliche Kunstsammlungen Dresden, Galerie Neue Meister (wikipedia, publik domain)

Landschaftsmaler und -zeichner. 1794 – 1798 Schüler der Akademie in Kopenhagen. Kam 1798 nach Dresden, wo ihn die Kunstsammlungen, die landschaftliche Umgebung und die Akademie anzogen. Studierte hier die Werke von Johann Alexander Thiele (1685 – 1852), Christian Wilhelm Ernst Dietrich (1712 – 1774), Adrian Zingg (1734 – 1816) und Johann Christian Klengel (1751 – 1824). Pfl egte Freundschaften u. a. mit Philipp Otto Runge (1777 – 1810), Carl Gustav Carus (1789 – 1869) und Johan Christian Clausen Dahl (1788 – 1857).

Caspar David Friedrich

1774 Greifswald – 1840 Dresden

Malíř krajinář a kreslíř. 1794 – 1798 žák Akademie v Kodani. 1798 přišel do Drážďan, kde jej přitahovaly umělecké sbírky, okolní krajina a Akademie. Studoval zde díla umělců: Johann Alexander von Thiele (1685 – 1852), Christian Wilhelm Ernst Dietrich (1712 – 1774), Adrian Zingg (1734 – 1816) a Johann Christian Klengel (1751 – 1824). Udržoval přátelství m.j. s umělci: Philipp Otto Runge (1777 – 1810), Carl Gustav Carus (1789 – 1869) a Johan Christian Clausen Dahl (1788 – 1857).

Caspar David Friedrich (1774 Greifswald – 1840 Dresden)

Klosterruine auf dem Oybin, 4. Juli 1810

Aquarell über Bleistift, 25,7 x 36,0 cm

Hamburger Kunsthalle, Kupferstich-Kabinett, Foto: Hamburger Kunsthalle

Der Landschaftsmaler und -zeichner kam 1798 nach Dresden, wo ihn die Kunstsammlungen, die landschaftliche Umgebungen und die Akademie anzogen. Im Juli 1810 unternahm er gemeinsam mit seinem Dresdener Künstlerfreund Georg Friedrich Kersting (1785 Güstrow – 1847 Meißen) eine Wanderung ins Riesengebirge. Auf dem Weg dorthin bestiegen sie den Oybin. Wie die an Ort und Stelle entstandene aquarellierte Zeichnung belegt, zog ihn die Klosterruine sogleich in ihren Bann. Die Zeichnung von zarter Präzision zeigt den Blick in die Sakristei der Klosterkirche mit ihrem chorartigen Abschluss.

Caspar David Friedrich (1774 Greifswald – 1840 Drážďany)

Zřícenina kláštera na Oybině, 4. července 1810

akvarel (kombinovaná technika), 25,7 x 36,0 cm

Galerie umění Hamburk, Oddělení mědirytu, foto: Hamburger Kunsthalle

Tento krajinář a kreslíř přišel do Drážďan v roce 1798, kde ho zaujaly umělecké sbírky, malebné okolí a Akademie. V červenci 1810 podnikl spolu se svým přítelem, drážďanským malířem Georgem Friedrichem Kerstingem (1785 Güstrow - 1847 Míšeň), pěší výlet do Krkonoš. Na této cestě navštívili také Oybin. Jak dokládá akvarelová kresba, kterou na místě vytvořil, zříceniny kláštera ho okamžitě uchvátily. Kresba s jemnou přesností ukazuje pohled do sakristie klášterního kostela, ukončené kněžištěm.

Caspar David Friedrich (1774 Greifswald – 1840 Dresden)

Ruine Oybin, um 1812

Öl auf Leinwand, 65,0 x 47,0 cm

Hamburger Kunsthalle, Dauerleihgabe aus Privatbesitz M. Brockhaus,

Foto: © Privatsammlung in der Hamburger Kunsthalle

Zwei Jahre nach seinem Aufstieg auf den Oybin malte Friedrich auf Grundlage der Aquarellzeichnung ein Gemälde der drei gotischen Fensteröffnungen vor dem Himmel. Es besticht u.a. durch seine nuanzenreichen, übergangslosen Farbabstufungen. In der Romantik wurde das Fenster als Symbol eines heilsversprechenden Jenseits zu einem häufig dargestellten Motiv. Friedrich fügte Details wie das links am Gemäuer hängende Kruzifix, den Altartisch unter der mittleren Fensteröffnung sowie rechts eine gotische Madonnenskulptur hinzu. Damit unterstrich er den sakralen Gehalt der Komposition. Die vor der Skulptur stehende Lilie ist ein Mariensymbol, die auf dem Altar wachsenden Getreideähren verweisen auf das Sakrament der Eucharistie und das Kruzifix erwacht durch die grünen Rankenpflanzen zu neuem Leben.

Caspar David Friedrich (1774 Greifswald – 1840 Drážďany)

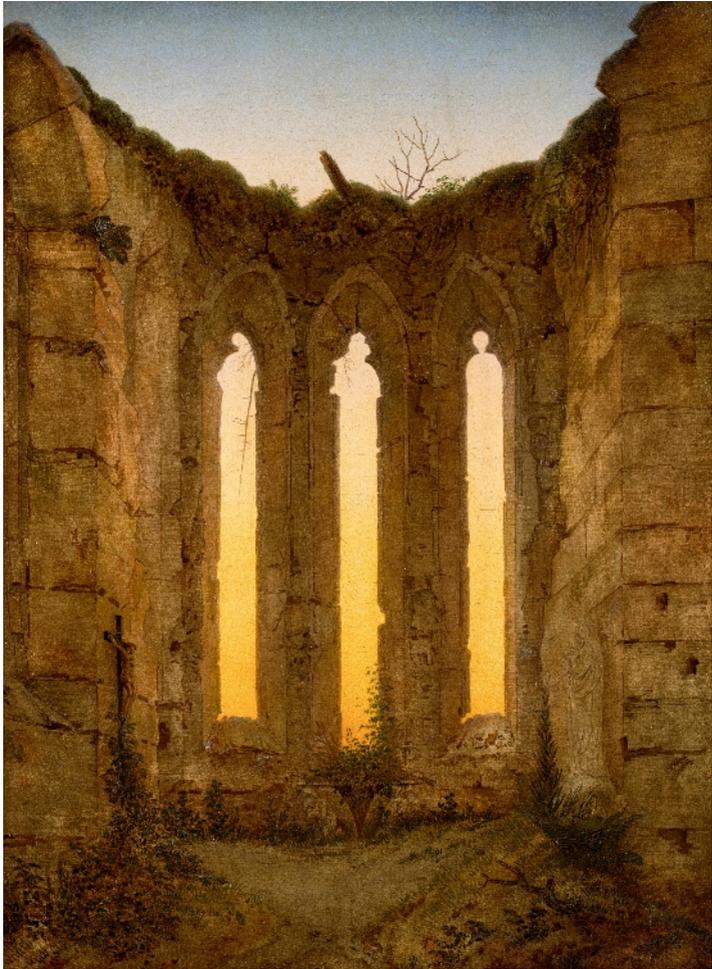
Zřícenina Oybin, kolem roku 1812

olejomalba (olej na plátně), 65,0 x 47,0 cm

Galerie umění Hamburk, stálá zápůjčka ze soukromé sbírky M. Brockhause

foto: © soukromá sbírka v Hamburger Kunsthalle

Dva roky po výstupu na Oybin namaloval Friedrich podle akvarelové kresby obraz tří gotických oken s oblohou v pozadí. Toto dílo zaujme mimo jiné svými sladěnými barevnými odstíny bez přechodů. V období romantismu se okno, jako symbol posmrtného života, který slibuje spasení, stalo často zobrazovaným motivem. Friedrich dodal detaily, jako je kruzifix visící vlevo na zdi, oltářní stůl pod centrálním oknem a gotickou sochu Panny Marie vpravo. Tímto způsobem zdůraznil sakrální obsah kompozice. Lilie před sochou je symbolem Panny Marie, obilné klasy rostoucí na oltáři odkazují na svátost díkůvdání a kruzifix se do nového života probouzí díky zeleným popínavým rostlinám.

Caspar David Friedrich (1774 Greifswald – 1840 Dresden)

Huttens Grab, um 1823/24

Öl auf Leinwand, 93,5 x 73,4 cm

Klassik Stiftung Weimar, Gemäldesammlung, Foto: Klassik Stiftung Weimar, Gemäldesammlung

In dieser Variante des Oybin-Motivs stellte Friedrich sich selbst am Grab des Humanisten Ulrich von Hutten (1488–1523) dar und verschränkte damit den religiösen Aussagegehalt mit einem politischen. Dadurch lässt sich das Werk als persönliches Bekenntnisbild des Künstlers und zugleich als Gedenkbild zum zehnten Jahrestag der Befreiungskriege verstehen.

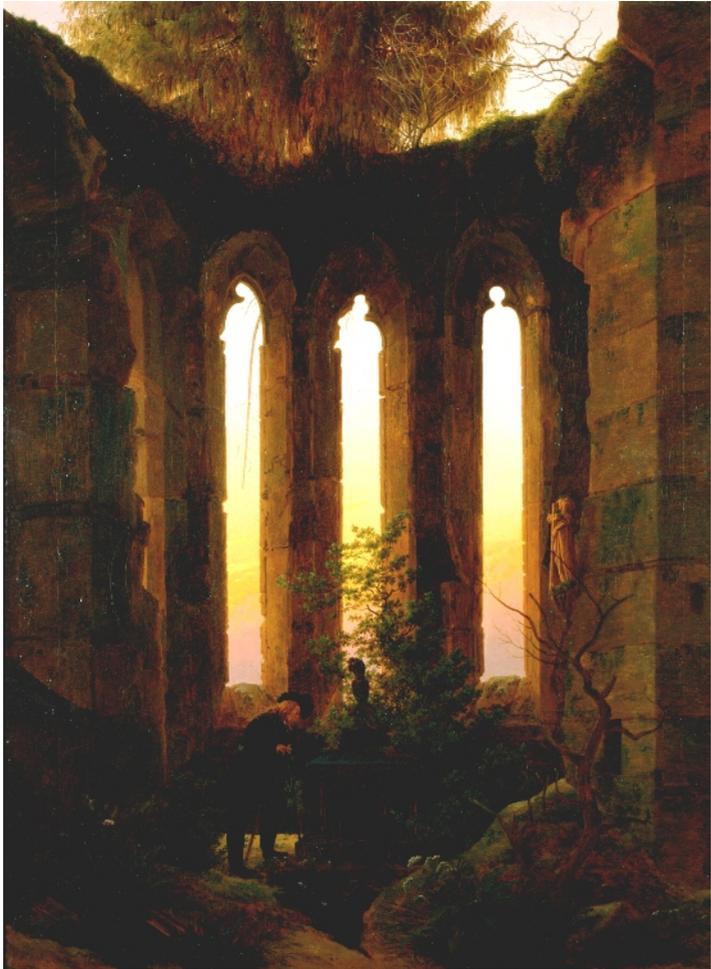
Caspar David Friedrich (1774 Greifswald – 1840 Drážďany)

Hrob Huttenův, kolem roku 1823/24

olejomalba (olej na plátně), 93,5 x 73,4 cm

Nadace Klassik Stiftung Výmar, Sbirka obrazů, foto: Klassik Stiftung Weimar, Gemäldesammlung

V této variantě motivu Oybina zobrazil Friedrich sám sebe u hrobu humanisty Ulricha von Hutten (1488-1523), čímž propojil náboženské poselství s politickým. Dílo tak lze chápat jako osobní vyznání autora a zároveň jako obraz připomínající desáté výročí osvobozovacích válek proti Napoleonovi.

Caspar David Friedrich (1774 Greifswald – 1840 Dresden)

Der Träumer [Oybin]

Öl auf Leinwand, 27,0 x 21,0 cm

Staatliche Eremitage St. Petersburg, Foto: Vladimir Terebenin

In diesem kleinformatigen Gemälde zeigt der Künstler ein Fenster der Klosterkirche Oybin. Im Gegensatz zu den realen Verhältnissen in die Höhe gesteigert, drängt sich ein Vergleich der spätgotischen Architektur mit den schlanken Fichten im Mittelgrund auf. In der Fensteröffnung sitzt ein Mann in Betrachtung der Landschaft. Den Ausblick durch das gotische Doppelfenster deutete der Maler schließlich zur Verbildlichung des träumerischen Geisteszustandes um, in dem die Umwelt poetisch überhöht erscheint.

Alle vier Darstellungen von Caspar David Friedrich, die auf stille Art jeweils das Erlebnis der Klosterruine bzw. des Fensterdurchblicks in den Abendhimmel ermöglichen, preisen, steigern und verewigen, bilden in der romantischen Empfindung und Deutung des Oybins den unbestreitbaren Höhepunkt.

Caspar David Friedrich (1774 Greifswald – 1840 Drážďany)

Snílek [Oybin]

olejomalba (olej na plátně), 27,0 x 21,0 cm

Státní Ermitáž v Petrohradě, foto: Vladimir Terebenin

Na této malbě malého formátu autor zobrazuje okno klášterního kostela na Oybině. Ve srovnání se skutečnými poměry toto vyvýšené zobrazení nabízí srovnání pozdně gotické architektury se štíhlými smrky v centrální části. V okně sedí muž pozorující krajinu. Výhled gotickým dvojitým oknem malíř nově interpretoval jako vizualizaci snového stavu mysli, v němž se prostředí jeví jako poeticky nadnesené.

Všechna čtyři díla Caspara Davida Friedricha, z nichž každé nenápadně umožňuje, opěvuje, umocňuje a zvětčuje zážitek ze zřícenin kláštera, nebo z pohledu z okna na večerní oblohu, tvoří nepopiratelný vrchol romantického vnímání a interpretace Oybinu.

Portrait von Julius Hübner 1844 (wikipedia, public domain)

Landschaftsmaler; außerdem Leibarzt der königlich-sächsischen Familie, Gynäkologe, Physiologe und Autor psychologischer sowie landschaftstheoretischer Schriften. Autodidakt. Erhielt Zeichenunterricht bei Julius Athanasius Dietze (um 1770 – um 1830 tätig) in Leipzig. 1804 – 1810 Studium der Naturwissenschaften, Philosophie und Medizin an der Universität Leipzig. Seit 1817 mit Johan Christian Clausen Dahl (1788 – 1857) und Caspar David Friedrich (1774 – 1840) befreundet und durch beide künstlerisch beeinflusst. Reiste nach Rügen, ins Riesengebirge, mehrmals nach Italien, England und Schottland.

Carl Gustav Carus

1789 Leipzig – 1869 Dresden

Malíř krajinář, kromě toho osobní lékař saské královské rodiny, gynekolog, fyziolog a autor psychologických a krajinářsko-teoretických spisů. Samouk. Dostával hodiny kreslení u Juliuse Athanasiuse Dietzeho (činný cca. 1770 – 1830) v Lipsku. 1804 – 1810 studium přírodních věd, filozofie a lékařství na Univerzitě v Lipsku. Od roku 1817 se přátelil s umělci Johanem Christianem Clausenem Dahlem (1788 – 1857) a Casparem Davidem Friedrichem (1774 – 1840), kteří ho oba ovlivnili. Podnikl cesty na Rujanu, do Krkonoš, několikrát do Itálie, Anglie a Skotska.

Carl Gustav Carus (1789 Leipzig – 1869 Dresden)

Gotisches Fenster am Oybin. Fensterdurchblick am Chor, um 1928

Öl auf Leinwand, 43,0 x 33,5 cm

Metropolitan Museum New York, Foto: Metropolitan Museum New York, Public Domain

Carus war nicht nur autodidaktischer Maler, sondern vor allem Arzt, u.a. Leibarzt der königlich-sächsischen Familie und Autor psychologischer sowie landschaftstheoretischer Schriften. Als Künstler stand er unter dem Einfluss seiner Freunde Johan Christian Clausen Dahl (1788 – 1857) und Caspar David Friedrich.

In seinem Gemälde knüpft Carus an Friedrichs Darstellungen schlanker Fenster mit gotischen Spitzbögen an. Durch die Fensteröffnung wird hier im romantischen Kunstverständnis das Jenseits in der Natur sichtbar. Doch im Vergleich mit den Oybin-Ansichten des Vorbilds Friedrich erscheinen die romanischen Motive des Fensterdurchblicks und der gotischen Ruine vergleichsweise sachlich dargestellt. Seine Wirkung gewinnt das Bild aus dem Eindruck einer überzeitlichen abendlichen Stille.

Carl Gustav Carus (1789 Lipsko – 1869 Drážďany)

Gotické okno na Oybině. Pohled oknem na kněžiště, kolem roku 1928

olejomalba (olej na plátně), 43,0 x 33,5 cm

Metropolitan Museum New York, foto: Metropolitan Museum New York, Public Domain

Carus byl nejen malíř samouk, ale především lékař, mimo jiné osobní lékař saské královské rodiny a autor psychologických i krajinářských teoretických prací. Jako umělec byl ovlivněn svými přáteli, Johanem Christianem Clausenem Dahlem (1788-1857) a Casparem Davidem Friedrichem.

Carus ve své malbě přebírá Friedrichovo zobrazení štíhlých oken s gotickými lomenými oblouky. V romantickém chápání umění je okno otevřené do přírody symbolem pohledu na onen svět. Ale ve srovnání s pohledy na Oybin od Friedricha působí romantické motivy průhledů okny a gotických zřícenin poměrně objektivně. Obraz působí dojmem nadčasového večerního ticha.

Carl Gustav Carus (1789 Leipzig – 1869 Dresden)

Fenster am Oybin bei Mondschein, um 1825

Öl auf Leinwand, 27,7 x 32,8 cm

Museum Georg Schäfer Schweinfurt, Foto: Museum Georg Schäfer, Schweinfurt

Carus wählte das sogenannte Vorhangfenster unterhalb des Zwillingsfensters als Hauptmotiv. Die Ruine war im Laufe der Jahrhunderte eine unlöslich scheinende Verbindung mit der Pflanzenwelt eingegangen. Somit genoss das dargestellte Paar demnach Natur- und Ruinenerlebnis zugleich. Als Rückenfiguren in die nächtliche Landschaft blickend, bilden Frau und Mann die idealen Vorbilder für die Einfühlung des Betrachters. Damit schlug der Maler hier einen märchenhaften Ton an, der eher auf die romantische Auffassung von Adrian Ludwig Richter als von Caspar David Friedrich verweist.

Carl Gustav Carus (1789 Lipsko – 1869 Drážďany)

Okno na Oybině při svitu měsíce, kolem roku 1825

olejomalba (olej na plátně), 27,7 x 32,8 cm

Muzeum Georga Schäfera, Schweinfurt, foto: Museum Georg Schäfer, Schweinfurt

Carus si jako hlavní motiv zvolil tzv. záclonové okno pod dvojitým oknem. V průběhu staletí se zřícenina zdánlivě nerozlučně spojila se světem rostlin. Zobrazená dvojice si tak užívala přírody a zároveň zřícenin. Žena a muž, zobrazení zády, hledící do noční krajiny, představují ideální vzory pro vcítění diváka. Malíř zde použil pohádkové ladění, které odkazuje spíše k romantickému pojetí Adriana Ludwiga Richtera než k dílu Caspara Davida Friedricha.

Carl Gustav Carus (1789 Leipzig – 1869 Dresden)

Friedhof auf dem Oybin, 1828

Öl auf Leinwand, 67,5 x 52,0 cm

Museum der bildenden Künste Leipzig, Foto: M. Ehrhrt, Museum der bildenden Künste Leipzig

Mit seinem Gemälde »Friedhof auf dem Oybin« als winterlichem Sinnbild für Werden und Vergehen kommt Carus der romantischen Auffassung seines Freundes Caspar David Friedrich am nächsten.

Carl Gustav Carus (1789 Lipsko – 1869 Drážďany)

Hřbitov na Oybině, 1828

olejomalba (olej na plátně), 67,5 x 52,0 cm

Muzeum výtvarného umění Lipsko, foto: M. Ehrhrt | Muzeum výtvarného umění v Lipsku

Obrazem "Hřbitov na Oybinu" jako zimního symbolu vzniku a zániku se Carus nejvíce blíží romantickému pojetí svého přítele Caspara Davida Friedricha.

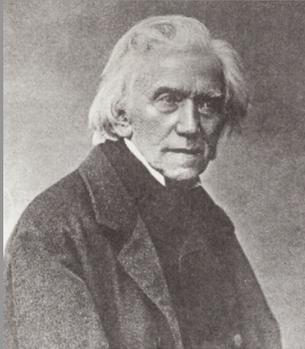

Foto von August Kotsch um 1880 (wikipedia, public domain)

Landschaftsmaler, -kupferstecher und -zeichner sowie Radierer und Illustrator. Schüler seines Vaters Johann Carl August Richter (1785 – 1853) an der Kunstakademie Dresden. Patensohn von Adrian Zingg (1734 – 1816). 1820 – 21 Reise nach Frankreich und 1823 – 1826 Aufenthalt in Italien, hier beeinflusst von Joseph Anton Koch (1768 – 1839); Wanderungen mit Carl Wilhelm Götzloff (1799 – 1866), Ernst Ferdinand Oehme (1797 – 1855) und Carl Wagner (* um 1795 – 1867). 1849 Reise nach Belgien, 1869 nach Oberitalien. Lehrer an der Zeichenschule der Porzellanmanufaktur Meißen. Seit 1836 Lehrer, seit 1841 Professor der Dresdener Kunstakademie für zahlreiche Künstler der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts.

Adrian Ludwig Richter

1803 Dresden – 1884 Dresden

Malíř krajinář, mědirytec, kreslíř, leptač a ilustrátor. Žák svého otce Johanna Carla Augusta Richtera (1785 – 1853) na Akademii umění v Drážďanech. Kmotřenec Adriana Zingga (1734 – 1816). 1820 – 21 cesta do Francie a 1823 – 1826 pobyt v Itálii, zde jej ovlivnil Joseph Anton Koch (1768 – 1839); pěší výpravy s Carlem Wilhelmem Götzloffem (1799 – 1866), Ernstem Ferdinandem Oehme (1797 – 1855) a Carlem Wagnerem (* kolem 1795 – 1867). 1849 cesta do Belgie, 1869 do severní Itálie. Učitel na kreslířské škole porcelánové manufaktury v Míšni. Od roku 1836 učitel, od roku 1841 profesor na Akademii umění v Drážďanech pro mnoha umělců druhé poloviny 19. století.

Adrian Ludwig Richter (1803 Dresden – 1884 Dresden)

nach Carl August Richter (1770 Wachau bei Dresden – 1848 Dresden)

Der Oybin. In: »70 Mahlerische An- und Aussichten der Umgegend von Dresden«, 1820

Umrissradierung (Blatt, mit drei Rand-Einfällen)

Staatliche Kunstsammlungen Dresden, Kupferstich-Kabinett, Foto: © Kupferstich-Kabinett, SKD, Foto: A. Diesend

Carl August Richter war ein Schüler von Adrian Zingg und sein Sohn Adrian Ludwig Richter dessen Patensohn, der ebenfalls zunächst Zinggs charakteristische Zeichenweise in Umrisslinien erlernt hatte. Die »70 Mahlerische An- und Aussichten der Umgegend von Dresden«, 1820, sind dafür das beste Beispiel. Hier handelt es sich um eine Radierung, die auf einer Metallplatte angefertigt wird. Außerhalb der Darstellung erlaubte sich der jugendliche Zeichner mehrere sogenannte Randeinfälle. Nach Reisen nach Frankreich und Italien wurde Ludwig Richter Lehrer an der Zeichenschule der Porzellanmanufaktur Meißen, später Lehrer und seit 1841 Professor der Dresdener Kunstakademie. Sein Schaffen umfasst u.a. Hauptwerke der Romantik wie die berühmte »Überfahrt zum Schreckenstein«.

Adrian Ludwig Richter (1803 Drážďany – 1884 Drážďany)

podle Carla Augusta Richtera (1770 Wachau u Drážďan – 1848 Drážďany)

Der Oybin, v »70 malebných pohledech a výhledech okolí Drážďan«, 1820

obrysová rytina

Státní umělecké sbírky Drážďany, Oddělení mědirytu, foto: © Kupferstich-Kabinett, SKD, foto: A. Diesend

Carl August Richter byl žákem Adriana Zingga a jeho syn Adrian Ludwig Richter byl jeho kmotřencem. Tento se také poprvé naučil Zinggovu charakteristickému stylu kresby v obrysech. Nejlepším příkladem je "70 malebných pohledů a výhledů na okolí Drážďan" z roku 1820. Jedná se o lept do kovové desky. Kromě vyobrazení samotného si mladý kreslíř dovolil několik tzv. okrajových vstupů. Po cestách do Francie a Itálie se Ludwig Richter stal učitelem na kreslířské škole porcelánové manufaktury v Míšni, později byl učitelem a od roku 1841 profesorem na Akademii umění v Drážďanech. Jeho dílo zahrnuje významná díla období romantismu, jako je slavný obraz "Přejezd k Schreckenstein" (Überfahrt zum Schreckenstein).

Die Ruine auf dem Nysio

Die Ruine auf dem Nysio

Adrian Ludwig Richter (1803 Dresden – 1884 Dresden)

Klosterruine auf dem Oybin, 1834

Grafit, 20,8 x 12,9 cm

Christoph Heilmann Stiftung, Lenbachhaus München

Foto: Christoph Heilmann Stiftung, Lenbachhaus München

Nach seiner Italienreise kam Ludwig Richter noch einmal nach Oybin. Er zeichnete die malerische Ruine des Wohnturmes auf dem Felsen aus topografischer Sicht mit großer Genauigkeit eingebunden in ihre landschaftliche Umgebung. Der Mittelgrund ist summarisch und der Vordergrund skizzenhaft wiedergegeben, sodass der Blick zu Hauptgegenstand geführt wird.

Damit knüpfte er eher an die pittoresken Ansichten der Zingg-Schule an, während in den romantischen Werken im engeren Sinne v.a. das Motiv des Fensterdurchblickes als Symbol inszeniert wurde.

Adrian Ludwig Richter (1803 Drážďany – 1884 Drážďany)

Zřícenina kláštera na Oybině, 1834

perokresba (kombinovaná technika), 20,8 x 12,9 cm

Nadace Christopa Heilmanna, Městská galerie Lenbachhaus Mnichov

foto: Stiftung Christoph Heilmann Stiftung, Lenbachhaus München

Ludwig Richter se vrátil do Oybinu po své cestě do Itálie. Malebnou zříceninu obytné věže na skále, začleněnou do malebného okolí, zachytil z topografického hlediska s velkou přesností. Střední pole je vykresleno stroze, popředí je jen načrtnuté a pozornost je tedy vedena k hlavnímu motivu.

Tímto způsobem se více přiblížil malebným pohledům Zinggovy školy, nevyužil totiž běžné kompozice „průhledu oknem“.

Alteburg
auf dem Klotzenberg
bei Göttingen
1849

Alteburg Klotzenberg
April den 27ten 49

Selbstporträt vor 1840 (wikipedia, public domain)

Landschafts- und Dekorationsmaler. Lebte ab 1815 in Berlin und war 1822 – 24 Schüler der Berliner Akademie, danach bis 1827 Bühnenmaler in Berlin, wo ihn Carl Friedrich Schinkel (1781 – 1841) beeinflusste. Lernete auf einer Reise in die Sächsische Schweiz Johan Christian Clausen Dahl (1788 – 1857) und Caspar David Friedrich (1774 – 1840) kennen, die ihn nachhaltig beeindruckten. Reiste 1828 – 29 nach Italien.

Seit 1831 Professor an der Berliner Akademie.

Carl Blechen

1798 Cottbus – 1840 Berlin

Malíř krajinář a dekoratér. Žil od roku 1815 v Berlíně a byl v letech 1822 – 24 žákem Berlínské akademie a poté do roku 1827 jevištním malířem v Berlíně, kde jej ovlivnil Carl Friedrich Schinkel (1781 – 1841). Na cestě do Saského Švýcarska poznal Johana Christiana Clausena Dahla (1788 – 1857) a Caspara Davida Friedricha (1774 – 1840), kteří jej velmi ovlivnili. 1828 – 29 podnikl cestu do Itálie.

Od roku 1831 profesor na Berlínské akademii.

Carl Blechen (1798 Cottbus – 1840 Berlin)

Klosterruine Oybin, um 1822

Öl auf Papier auf Leinwand, 44,0 x 53,0 cm, Berlin

Stiftung Preußischer Kulturbesitz – Staatliche Museen, Nationalgalerie, Foto: Berlin, bpk bildagentur

Der Berliner Landschafts- und Dekorationsmaler, seit 1831 Professor an der Berliner Akademie, gehört zu den bedeutendsten Landschaftsmalern der deutschen Romantik. Sein frühes Bild zeigt, dass Blechen sich von der zeitgleichen Begeisterung für gotische Architektur anstecken ließ. Kompositorisch geht es auf Adrian Zingg's Ansicht des Oybin (Nr. 13) zurück, jedoch auf markante Weise verändert: Er zog eine Mauer um die bei ihm fahl aufleuchtende Ruine, die dadurch fern und unerreichbar wirkt. Somit verlieh Blechen den Bildgegenständen innere Bedeutung und erweist sich damit als Caspar David Friedrich wesensverwandt.

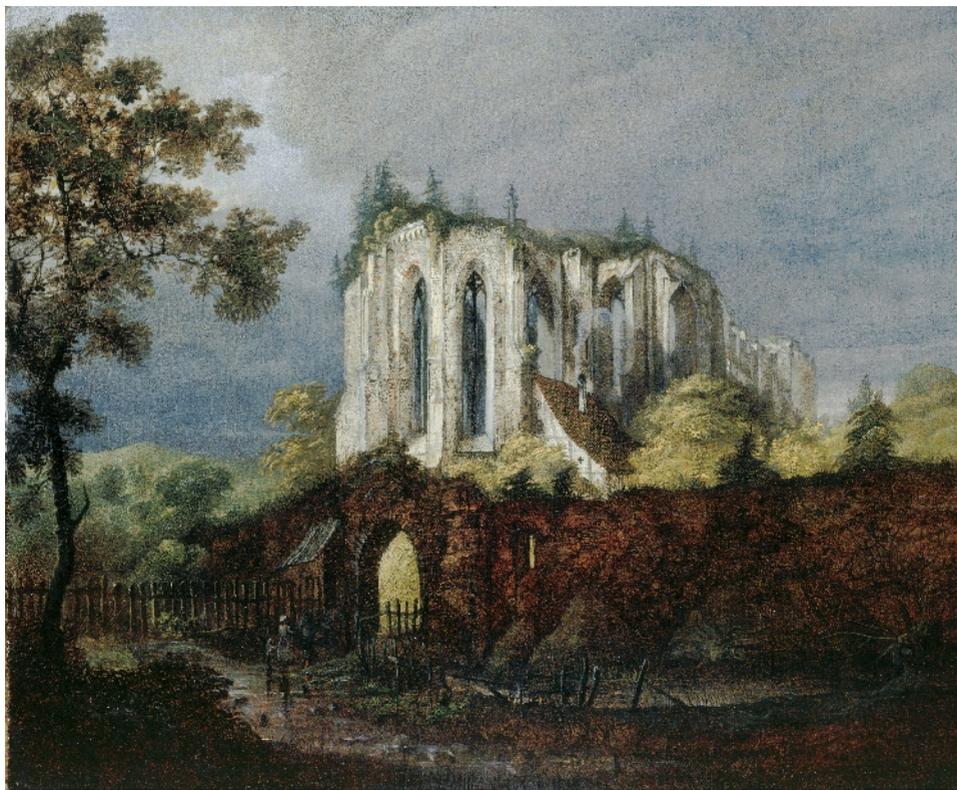
Carl Blechen (1798 Chotěbuz – 1840 Berlín)

Zřícenina kláštera Oybin, kolem roku 1822

olejomalba (olej na papíře a plátně), 44,0 x 53,0 cm, Berlín

Nadace Pruské kulturní dědictví – Státní muzea, Národní galerie, foto: Berlin, bpk bildagentur

Berlínský krajinář a dekorativní malíř, který od roku 1831 působil jako profesor na Berlínské akademii, patří k nejvýznamnějším krajinářům německého romantismu. Jeho rané malířské dílo ukazuje, že se Blechen zapálil dobovým nadšením pro gotickou architekturu. Kompozičně se vrací k pohledu na Oybin Adriana Zingga (obraz č. 13), ale nápadně jej upravuje: kolem zříceniny, v jeho pohledu bledě zářící, umístil hradby. Zřícenina sama tak působí vzdáleně a nedostupně. Blechen tím propůjčil objektům obrazu vnitřní smysl, čímž se připodobnil ke Casparu Davidu Friedrichovi.

Carl Blechen (1798 Cottbus – 1840 Berlin) zugeschrieben

Klosterruine Oybin bei Zittau, 1823

Öl auf Papier auf Pappe, 37,5 x 27,0 cm

Kunsthalle Bremen, Foto: Karen Blindow

Diese Ölstudie ist in lockerem Duktus, mit sichtbaren Pinselstrichen und gänzlich ohne Linien, nur aus Farbflächen angelegt. Das Sonnenlicht von fast südlicher Intensität scheint von oben in die alten Gemäuer. Dem warmen Farbklang, dem Seheindruck scheint das Hauptinteresse des Künstlers gegolten zu haben.

Ein derartiges Kolorit lernt man in den italienischen Landschaften Carl Blechens kennen. Es mag dazu beigetragen haben, dass dieses Bild seit jeher als sein Werk gilt. Somit vertritt das Gemälde unter Blechens Namen eine singuläre, kraftvolle »Stimme« in der Fülle der Oybin-Ansichten.

Carl Blechen (1798 Cottbus – 1840 Berlín) – jemu připsáno

Žřícenina kláštera Oybin u Žitavy, 1823

olejomalba (na papíře a na kartonu), 37,5 x 27,0 cm

Galerie umění Brémy, foto: Karen Blindow

Tato studie je provedena volným stylem, s viditelnými tahy štětcem a bez jakýchkoli linií, pouze s barevnými plochami. Do starých hradeb shora svítí sluneční světlo s téměř jižní intenzitou. Zdá se, že umělec zájmal především teplý tón barev a vizuální dojem.

Takovou barevnost najdeme v italských krajinách Carla Blechena. Možná i to přispělo k tomu, že tento obraz byl vždy považován za jeho dílo. Obraz pod Blechenovým jménem tak zastupuje jedinečný, silný "hlas" v bohatství pohledů na Oybin.

Johann Alexander Thiele

1685 Erfurt – 1752 Dresden

Carl August Richter

1770 Wachau bei Dresden – 1848 Dresden

Johann Friedrich Wizani

1770 Dresden – 1835 Dresden

Ludwig Eduard Boll

1805 Dresden – 1875 Dresden

Ernst Erwin Oehme

1831 Dresden – 1907 Blasewitz

Carl Gustav Adolf Thomas

1834 Zittau – 1887 Dresden

Eduard Leonhardi

1828 Freiberg – 1905 Dresden-Loschwitz

Johann Alexander Thiele (1685 Erfurt – 1752 Dresden)

»Ein Prospect von dem sogenannten Oybin eine Meile hinter Zittau wie solcher von der Hauptseite sich presentiret, nach dem Leben gemahlt von Alex. Thielen, 1745«

Öl auf Leinwand

Staatliche Kunstsammlungen Dresden, Gemäldegalerie Alte Meister, Foto: bpk/Staatl. Kunsts. Dresden/Elke Estel/Hans-Peter Klut

Dieses Gemälde gehört zu drei Oybin-Ansichten aus unterschiedlichen Himmelsrichtungen, die Johann Alexander Thiele schuf. Am Beginn der Landschaftsmalerei in Sachsen stehend, spielen sie für die Region bis heute eine identifikationsstiftende Rolle.

Vor Ort zeichnete der kursächsische Hofmaler die Gegend jeweils auf aneinandergeliebten Papierbögen, wobei er Bäume und Vordergrund nur andeutete, den Oybin hingegen exakt wiedergab. Im Gemälde, das im Atelier entstand, kamen landschaftliche Vordergründe und Gruppen von Staffagefiguren hinzu; Felsen und Baumkronen bilden eine natürliche Rahmung. Die barocken Perspektive bewirkte eine enorme Tiefe innerhalb der Bildwelt. Mit der atmosphärischen Stimmungshaftigkeit seiner Gemälde wurde Thiele zugleich zu einem Vorbereiter der Landschaftsmalerei der Romantik.

Johann Alexander Thiele (1685 Erfurt – 1752 Drážďany)

»Vyhlička na takzvaný Oybin, mílí za Žitavou, jak se prezentuje z hlavní strany, ze života namaloval Alex. Thielen, 1745«

olejomalba (olej na plátně)

Státní umělecké sbírky Drážďany, Obrazárna starých mistrů, foto: bpk/Staatl. Kunsts. Dresden/Elke Estel/Hans-Peter Klut

Tento obraz je jedním ze tří pohledů na Oybin z různých světových stran, které vytvořil Johann Alexander Thiele. Stojíce na počátku krajinomalby v Sasku, hrají pro tento region dodnes charakteristickou roli.

Dvorní malíř Saského kurfiřtství zachytil krajinu na slepené listy papíru, stromy v popředí pouze naznačil, ale Oybin zobrazil naopak velmi přesně. Na obraz vytvořený v ateliéru bylo doplněno scénické popředí a skupiny postav. Skály a koruny stromů tvoří přirozený rámec obrazu. Jeho výrazná hloubka byla dosažena barokní perspektivou. Thiele se díky atmosféře svých obrazů stal také předchůdcem romantické krajinomalby.

Carl August Richter (1770 Wachau bei Dresden – 1848 Dresden) nach Adrian Zingg (1734 St. Gallen/Schweiz – 1816 Leipzig)

Klosterruine und Friedhof auf dem Oybin, um 1795

Umrissradierung, Pinsel in Braun

Staatliche Kunstsammlungen Dresden, Kupferstich-Kabinett

Foto: © Kupferstich-Kabinett, SKD, Foto: Herbert Boswank (Ausschnitt)

Neben dem Bergmassiv mit der Burgruine war es vor allem die als romantisch wahrgenommene, also auf die mittelalterliche Vergangenheit verweisende Kirchenruine des Cölestinerklosters, die die Fantasie der Besucher beflügelte. Mit der Darstellung der hell leuchtenden Ruine inmitten der bewaldeten Umgebung schufen der aus der Schweiz nach Dresden gekommene, stilprägende Landschaftsmaler Adrian Zingg und sein Schüler und Kollege Carl August Richter ein Vorbild für Nachfolger wie Wizanis Aquarell oder Blechen Gemälde.

Carl August Richter (1770 Wachau u Drážďan – 1848 Drážďany) podle Adriana Zingg (1734 St. Gallen/Švýcarsko – 1816 Lipsko)

Zříceniny kláštera a hřbitov na Oybině, kolem roku 1795

mědirytina, tisk z hloubky

Státní umělecké sbírky Drážďany, Oddělení mědirytu, foto: © Kupferstich-Kabinett, SKD, foto: Herbert Boswank (výřez)

Romantické vnímání Oybina podněcovaly také zříceniny kostela kláštera Celestiánů. Ze Švýcarska do Drážďan přichází krajinář Adrian Zingg, pro jehož díla se zářící zřícenina Oybina uprostřed zalesněného údolí stala typickým motivem. Zingg i jeho kolega C. A. Richter se stali vzory pro jejich následovníky, např. pro Wizaniho, či Blechena..

Johann Friedrich Wizani (1770 Dresden – 1835 Dresden)

Kirchhof und Kirchenruine auf dem Oybin, um 1800

Pinsel in Wasserfarben

Städtische Museen Zittau, Foto: Jürgen Matschie

Darstellungen wie diese mit den gotischen Fenstern hinter dem Friedhof bilden eine eigene Untergruppe der Oybin-Darstellungen. Im Gegensatz vor allem zu Adrian Zinggs Darstellung von intensiver Ausstrahlung erscheint Johann Friedrich Wizanis Variante biedermeierlich-beruhigt. Das helle Kolorit des Blattes erinnert daran, dass der Zingg-Schüler Wizani von 1803 bis 1805 auch als Porzellanmaler in Meißen tätig war.

Johann Friedrich Wizani (1770 Drážďany – 1835 Drážďany)

Hřbitov a zřícenina kostela na Oybině, kolem roku 1800

akvarel

Městská muzea Žitava, foto: Jürgen Matschie

Vyobrazení jako toto, s gotickými okny za hřbitovem, tvoří samostatnou podskupinu vyobrazení Oybina. Na rozdíl od intenzivně zářivého díla Adriana Zingga působí varianta Johanna Friedricha Wizaniho biedermeierovsky a klidně. Světlá barevnost zachyceného výjevu upozorňuje na to, že Wizani, Zinggův žák, působil v letech 1803-1805 také jako malíř porcelánu v Míšni.

Ludwig Eduard Boll (1805 Dresden – 1875 Dresden)

Oybin bei Nacht, um 1830

Öl auf Leinwand

Städtische Museen Zittau, Foto: Jürgen Matschie

Ludwig Eduard Boll trat nach zahlreichen Reisen 1846 Johan Christian Clausen Dahls (1788–1857) Atelier ein. Dieses Gemälde überrascht mit seinem kräftigen Kontrast des hellen Vollmondes hinter dem dunkel aufragenden Felsen. Der Eindruck der Stille der nächtlichen Szene im Hintergrund wird verstärkt durch einen Fackelzug, der von einem Wanderer mit Hund beobachtet wird. Durch die Chorfenster der Klosterruine bekrönt, erscheint der Oybin in diesem Gemälde als ehrwürdiger Zeuge uralter Erd- und Menschengeschichte.

Ludwig Eduard Boll (1805 Drážďany – 1875 Drážďany)

Oybin v noci, kolem roku 1830

olejomalba (olej na plátně)

Městská muzea Žitava, foto: Jürgen Matschie

Ludwig Eduard Boll vstoupil do ateliéru Johana Christiana Clausena Dahla (1788-1857) v roce 1846 po svých četných cestách. Tento obraz překvapí výrazným kontrastem jasného úplňku za temnou tyčící se skálou. Dojem klidu noční scény v pozadí je umocněn průvodem s pochodněmi, který sleduje poutník se psem. Oybin, korunovaný chrámovými okny zříceniny kláštera, se na tomto obraze jeví jako úctyhodný svědek historie země a lidstva.

Ernst Erwin Oehme (1831 Dresden – 1907 Blasewitz)

Die Kirchenruine auf dem Oybin, um 1880

Grafit, Pinsel in Wasserfarben

Städtische Museen Zittau, Foto: Jürgen Matschie (Ausschnitt)

Ernst Erwin Oehme wuchs als Sohn des Landschaftsmalers Ernst Ferdinand Oehmes (1797 – 1855) im selben Haus auf, in dem auch Adrian Ludwig Richter als engster Freund des Vaters wohnte, und wurde später einer von Richters besten Schülern.

Oehmes Zeichnung mit kräftigen Pinselstrichen zeigt den Blick zwischen den Stützmauern hindurch durch die gotischen Fenster ins Innere der Kirchenruine. Durch die genaue Schilderung der mittelalterlichen Architektur erfährt das Motiv keine mystische Verklärung. Ja, den Künstler scheint vor allem das auf den Gemäuern spielende Sonnenlicht interessiert zu haben.

Ernst Erwin Oehme (1831 Drážďany – 1907 Blasewitz)

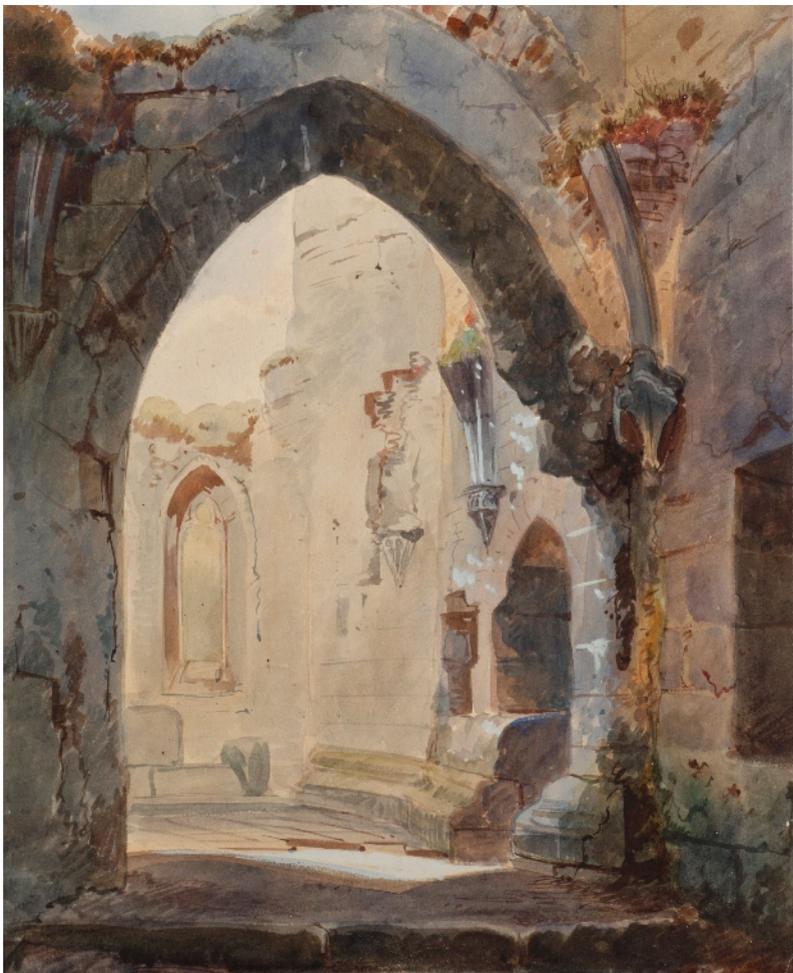
Zřícenina kostela na Oybině, kolem roku 1880

akvarel (kombinovaná technika)

Městská muzea Žitava, foto: Jürgen Matschie

Ernst Erwin Oehme vyrůstal jako syn krajináře Ernsta Ferdinanda Oehmeho (1797-1855) ve stejném domě, kde žil Adrian Ludwig Richter, nejbližší přítel jeho otce. Později se stal jedním z Richterových nejlepších žáků.

Oehmeho kresba s výraznými liniemi ukazuje průhled mezi opěrnými zdmi přes gotická okna do interiéru zříceniny kostela. Přesným ztvárněním středověké architektury nemá motiv charakter mystické proměny. Zdá se totiž, že umělcem zajímalo především sluneční světlo, hrající si na zdech.

Ernst Erwin Oehme (1831 Dresden – 1907 Blasewitz)

Die Kirchenruine auf dem Oybin, Sakristei, zweite Hälfte 19. Jahrhundert

Grafit, Pinsel in Wasserfarben

Städtische Museen Zittau, Foto: Jürgen Matschie

Die sorgfältige Ausführung des Aquarells der Sakristeikapelle deutet darauf hin, dass der Künstler es im Atelier schuf. Er stellte darin mit dem Blick aus einem dunklen Vordergrund – dem irdischen Diesseits des Betrachters – durch einen gotischen Spitzbogen in das helle Kircheninnere, dem Bild für das Jenseits ein Motiv dar, das der romantischen Bildauffassung entsprang: Das Himmelslicht fällt direkt in den Kirchenraum der Ruine.

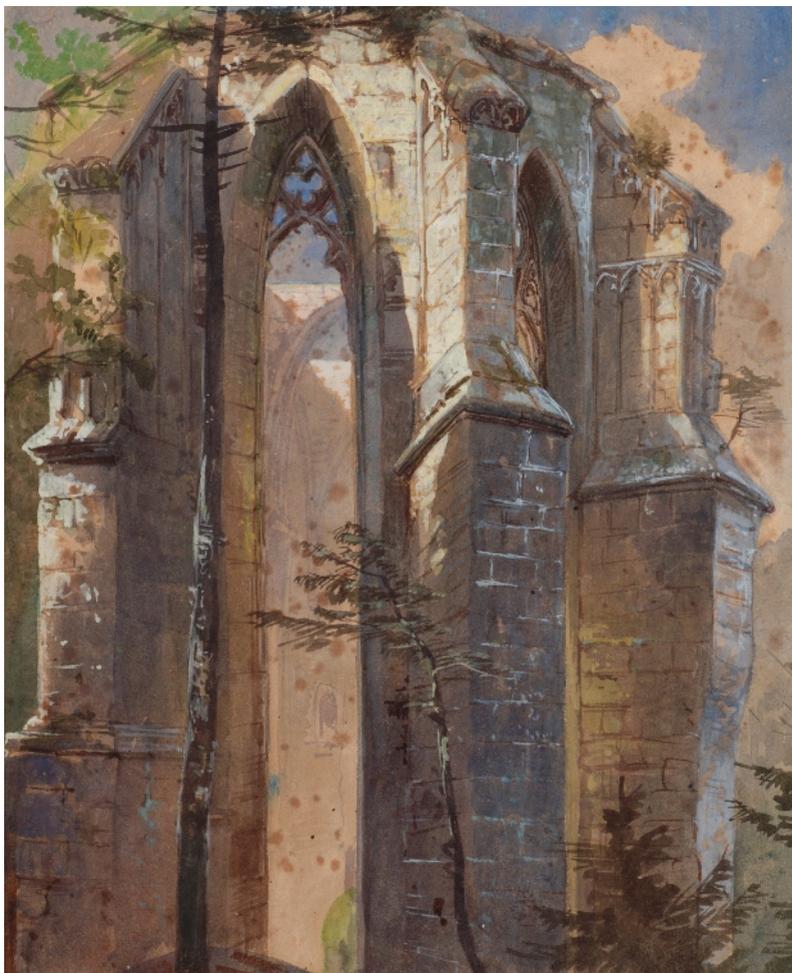
Ernst Erwin Oehme (1831 Drážďany – 1907 Blasewitz)

Zřícenina kostela na Oybině, sakristie, druhá polovina 19. století

akvarel (kombinovaná technika)

Městská muzea Žitava, foto: Jürgen Matschie

Pečlivé provedení akvarelu kaple v sakristii naznačuje, že jej autor vytvořil ve svém ateliéru. V něm při pohledu z temného popředí - divákova pozemského života – lomeným gotickým obloukem do světlého interiéru kostela, předobrazu onoho světa, zobrazil motiv, který vychází z romantického pojetí obrazu: nebeské světlo dopadá přímo do interiéru kostela zříceniny.

Carl Gustav Adolf Thomas (1834 Zittau – 1887 Dresden)

Der Oybin, 1862

Öl auf Leinwand

Städtische Galerie Dresden – Kunstsammlung, Foto: Städtische Galerie Dresden - Kunstsammlung

Der aus den nahen Zittau stammende Landschaftsmaler Adolf Thomas, ein Schüler von Ludwig Richter, stellte den Oybin immer wieder aufs Neue dar. Ein Jahr nach der Fertigstellung dieses Gemäldes wurde er dafür mit der großen Silbernen Medaille der Kunstakademie Dresden ausgezeichnet. Die vom Hausgrund aus gesehene Ansicht der Ruine trägt das Potenzial einer Ikone der Oybin-Darstellungen. Zwischen Felsen und Baumkronen eingebettet, über ein stilles Gewässer hinweg aus dem im Schatten liegenden Grund gesehen, bekront die Ruine im Sonnenlicht die Bildwelt. Ohne weitere Attribute, ohne Symbole oder auch nur Staffage lässt der Maler den Ort selbst wirken. Komposition, Kolorit und Format bilden eine stimmige Einheit.

Carl Gustav Adolf Thomas (1834 Žitava – 1887 Drážďany)

Oybin, 1862

olejomalba (olej na plátně)

Městská galerie Drážďany, Sbírka umění, foto: Städtische Galerie Dresden, Kunstsammlung

Krajinář Adolf Thomas, který pocházel z nedaleké Žitavy a byl žákem Ludwiga Richtera, opakovaně Oybin zobrazoval. Rok po dokončení tohoto obrazu za něj získal Velkou stříbrnou medaili Akademie umění v Drážďanech. Pohled z údolí Hausgrund na zříceniny se stal přímo ikonickým pro příští zobrazování Oybinu. Vsazena mezi skalami a korunami stromů, viděna ve slunečním světle přes klidnou vodní hladinu ve stínu ležícího údolí korunuje zřícenina ve slunečním svitu svět tohoto obrazu. Malíř nechává působit místo samotné bez dalších přívlastků, symbolů či dokonce stafáže. Kompozice, barevnost a formát tvoří harmonický celek.

Carl Gustav Adolf Thomas (1834 Zittau – 1887 Dresden)

Friedhof auf dem Oybin, um 1883

Öl auf Holz

Museen Zittau, Foto: Jürgen Matschie

Als würde der Betrachter selbst auf dem Friedhof des Oybins stehen, so erblickt er vor sich die Grabkreuze zwischen Sträuchern, Ranken, Blumen und Gras. Dieser Bereich ist von einer Böschung umfriedet, auf der Bäume emporwachsen. Im Hintergrund leuchtet die Felswand im Sonnenlicht, das zwischen den Stämmen spielt. Trotz der strengen Komposition ist die Ausstrahlung dieses Gemäldes deshalb leicht und gleichsam tröstlich: Zwischen dunklen Blättern vorn schimmern die helleren, goldgelben im Hintergrund hindurch. Dadurch wird der Eindruck erweckt, dass den Betrachter beim Verlassen des Friedhofs Licht und Wärme erwarten. Mit seinem künstlerischem Vermögen, einen Farbklang, eine vorübergehende Lichtstimmung wiederzugeben, entdeckt Thomas im altbekannten Motiv somit neue Seiten.

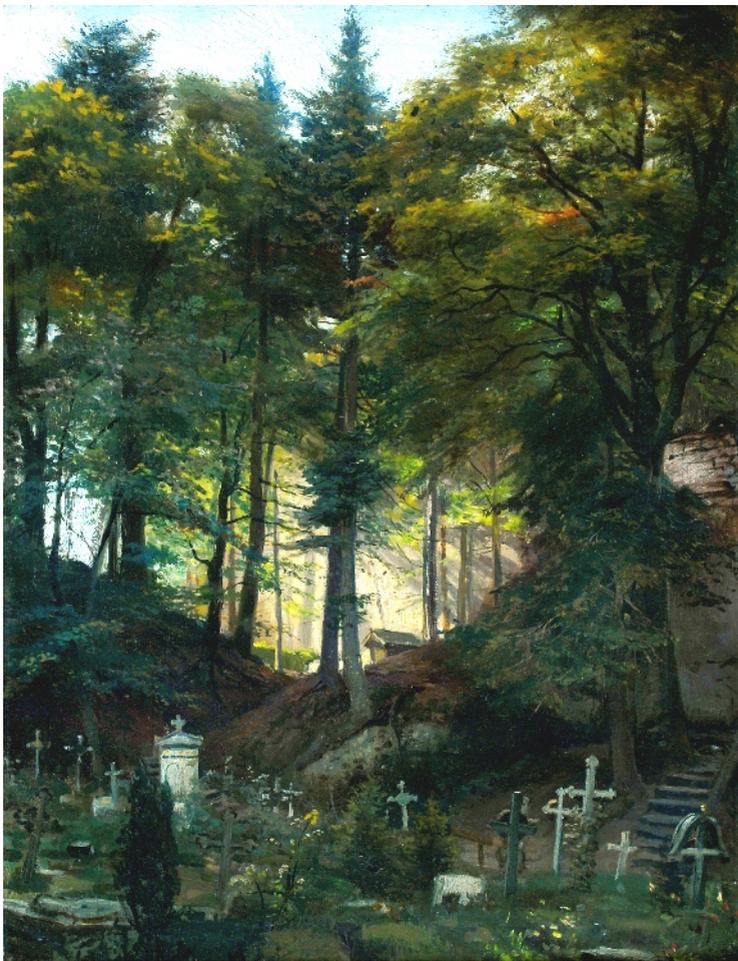
Carl Gustav Adolf Thomas (1834 Žitava – 1887 Drážďany)

Hřbitov na Oybině (Friedhof auf dem Oybin), kolem 1883

olejomalba (olej na dřevě)

Městská muzea Žitava, foto: Jürgen Matschie

Jako by divák sám stál na oybinském hřbitově, vidí před sebou, mezi keři, vinnou révou, popínavými květinami a trávou porostlé náhrobní kříže. Prostranství je obklopeno valem, na kterém rostou stromy. V pozadí září ve slunečním světle, které si hraje mezi kmeny stromů, skalní stěna. Navzdory přísné kompozici je aura tohoto obrazu lehká a jakoby uklidňující: přes tmavé listy v popředí prosvítají světlejší, zlatožluté listy v pozadí. To vyvolává dojem, že na diváka při odchodu ze hřbitova čeká světlo a teplo. Díky své umělecké schopnosti reprodukovat barevný tón a pomíjivou náladu světla objevuje Thomas nové stránky starého známého motivu.

Eduard Leonhardi (1828 Freiberg – 1905 Dresden-Loschwitz)

Oybin/Klosterruine in Abendbeleuchtung, 1882

Öl auf Leinwand

Leonhardi-Museum Dresden, Foto: Thomas Hauthal

Eduard Leonhardi, ein Schüler von Ludwig Richter, bildete sich später in München und Düsseldorf weiter, wo ihn u.a. Andreas und Oswald Achenbach sowie Carl Friedrich Lessing beeinflussten. Im Jahr 1878 kaufte er in Loschwitz bei Dresden eine Mühle und ließ sie zum Künstlerhaus umbauen, dem Vorgänger des heutigen Leonhardi-Museums.

Schon 1772 hatte er eine Zeichnung des Friedhofs auf dem Oybin geschaffen. Die Ansicht aus dem Hausgrund stellte er insgesamt fünfmal aus derselben Perspektive dar.

In seinem 1882 datierten Gemälde wird das romantische Potenzial des Motivs aufs Neue empfunden und zu einem Bild verfestigt. Wie auf die großen Formen, so verwendete er auch auf die kleinen Sorgfalt, ohne dass die Wirkung ins Kleinliche oder Naive umschlägt. Sonnen- und luftdurchflutet, gehört es zu den Meisterleistungen des Künstlers.

Eduard Leonhardi (1828 Freiberg – 1905 Drážďany-Loschwitz)

Oybin/zřícenina kláštera v nočním svitu, 1882

olejomalba (olej na plátně)

Muzeum Leonhardi Drážďany, foto: Thomas Hauthal

Eduard Leonhardi, žák Ludwiga Richtera, se později dále vzdělával v Mnichově a Düsseldorfu, kde ho ovlivnili, mimo jiné, Andreas a Oswald Achenbachovi a Carl Friedrich-Lessing. V roce 1878 koupil mlýn v Loschwitz u Drážďan a nechal jej přestavět na Dům umělců, předchůdce dnešního Muzea Leonhardi. Již v roce 1772 vytvořil nákras hřbitova na Oybině. Pohled z údolí zobrazil celkem pětkrát, z úplně stejné perspektivy.

V jeho obraze z roku 1882 je nově procítěn romantický potenciál motivu a utužen do nové podoby. Stejně jako u velkých forem se věnoval i těm drobným, aniž by se efekt stal malicherným nebo naivním. Toto, slunečním světlem a vzduchem zaplavené dílo, je jedním z umělcových mistrovských děl.

8 9 10 12 13 15
Fernsichten zum Oybin
pohledy k Oybinu

18 20
im Hausgrund
v údolí Hausgrund

Kloster
klášter

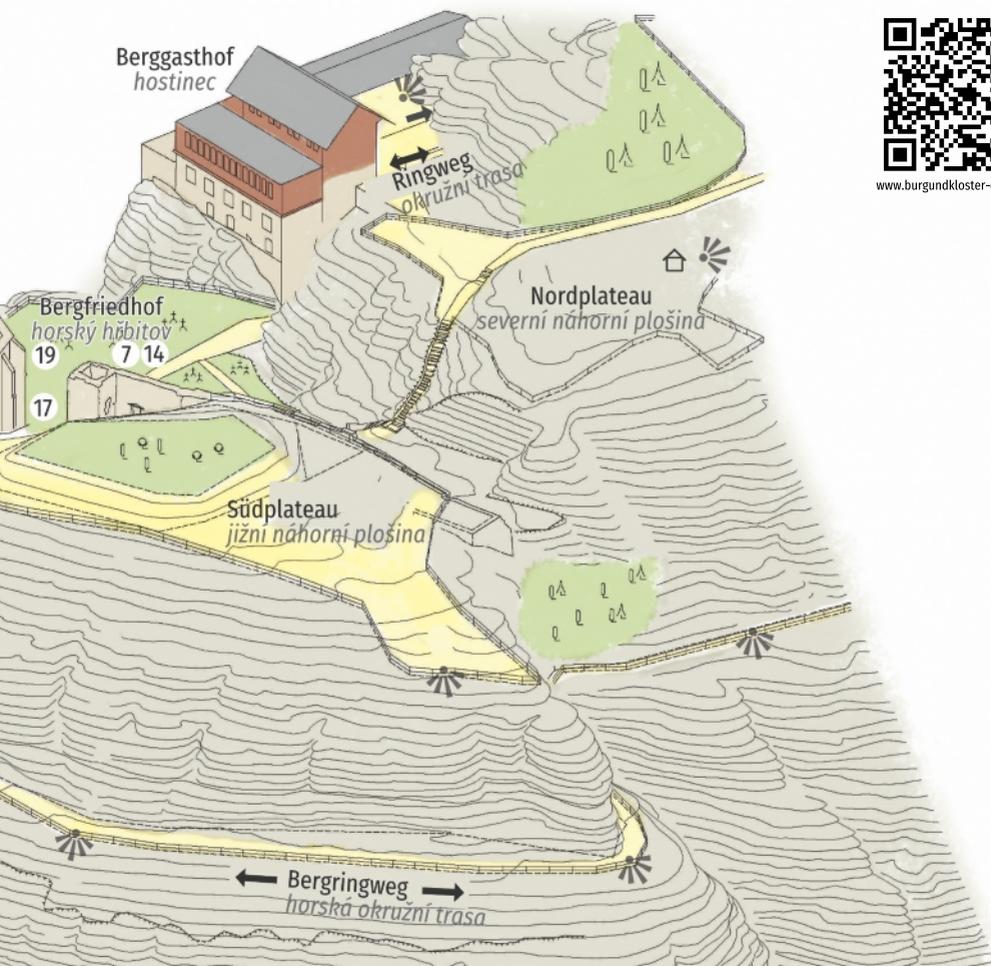
16
1 2 3

Hauptburg
hrad

Hof
nádvoří

Vorburg
předhradí

WC

www.burgundkloster-oybin.com

Romantik im Foto

Auszugsweise Zusammenstellung von Fotos zu den künstlerischen Oybinbildern.

Es wurde versucht, die jeweiligen Standpunkte der Künstler nachzuvollziehen.

Fotos: Frank Richter, Dresden

Versuchen Sie auch einmal, bei einem Besuch von Burg und Kloster Oybin, die Standpunkte der Maler zu finden.

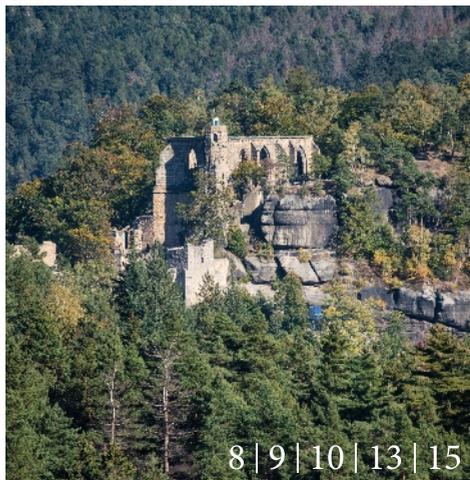
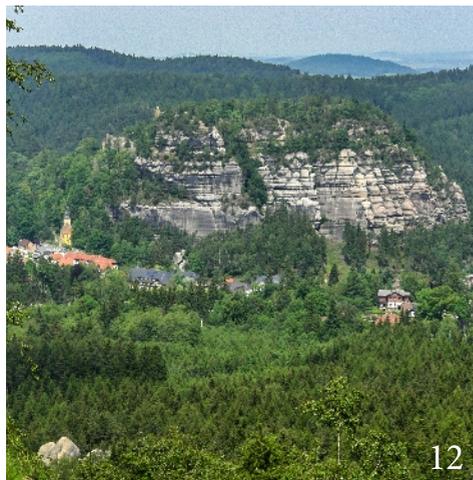
Romantismus ve fotografii

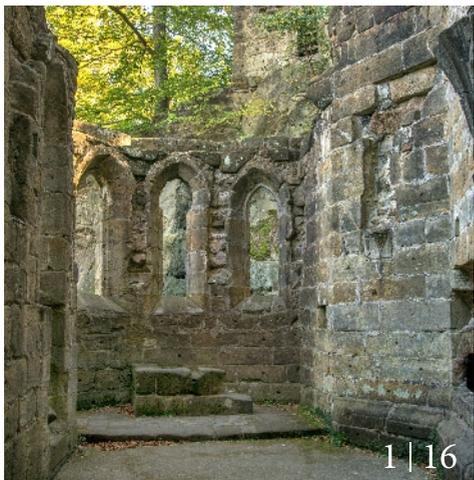
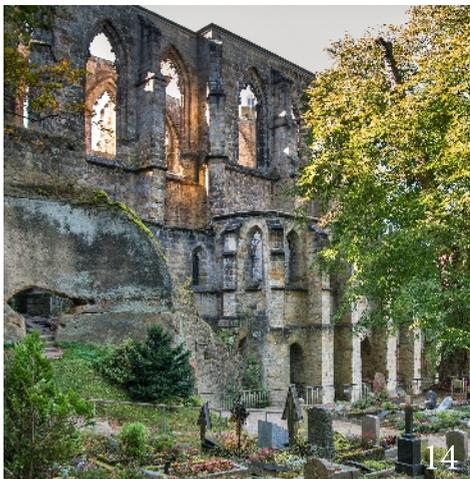
Výběr z fotografií uměleckých obrazů Oybina.

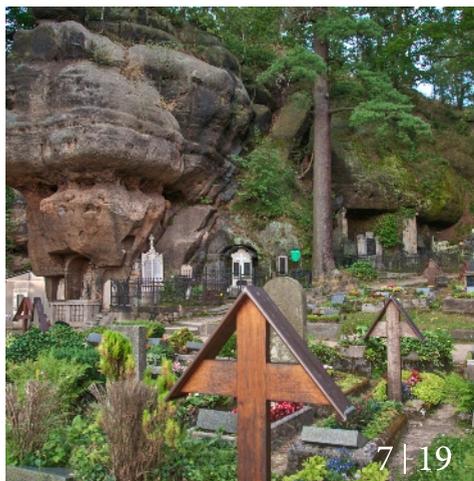
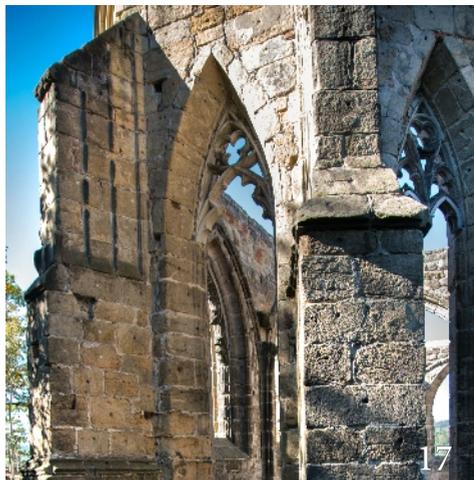
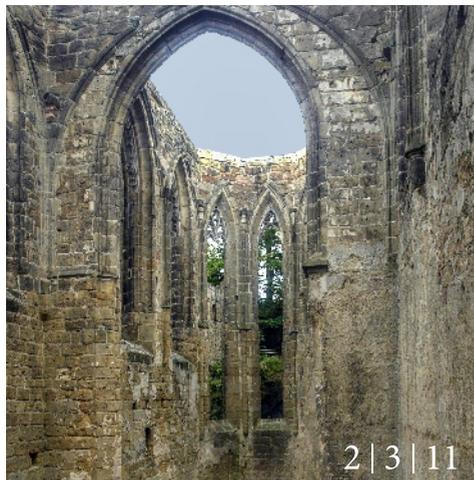
Bylo snahou interpretovat pohledy jednotlivých autorů, pokud to je možné.

foto: Frank Richter, Drážďany

Pokuste se při návštěvě hradu a kláštera Oybin nalézt místa, kam hleděli malíři.

Adolf Thomas, Oberes Burgtor auf dem Oybin (1859), Städtische Museen Zittau
Adolf Thomas, Horní hradní brána na Oybině (1859), Městská muzea Žitava

Adolf Thomas, Der Friedhof auf dem Oybin (um 1886) (Ausschnitt), Städtische Museen Zittau

Europäische Union. Europäischer
Fonds für regionale Entwicklung.
Evropská unie. Evropský fond pro
regionální rozvoj.

Aktiv zusammen. Netto-Nachbar.
Interreg V.A. / 2014-2020

EUROREGION
neisse-nisa-nysa

Projekttitel: Gemeinsam in die Vergangenheit und Zukunft Pěnčín/Oybin

Název projektu: Společně k minulosti a do budoucnosti Pěnčín/Oybin

ERN-1068 -03.06.2021

Das Projekt wurde von der Europäischen Union aus Mitteln des Europäischen Fonds für regionale Entwicklung mit dem Kooperationsprogramm zur Förderung der grenzübergreifenden Zusammenarbeit zwischen dem Freistaat Sachsen und der Tschechischen Republik 2014-2020 gefördert.

Tento projekt je podpořen Evropskou unií z prostředků Evropského fondu pro regionální rozvoj z Programu na podporu přeshraniční spolupráce mezi Českou republikou a Svobodným státem Sasko 2014-2020. | www.pencin-oybin.eu